

Xulosa. ИП МChJ “Best-green”, O‘zbekiston “Ro‘yxati...” МChJ tomonidan ishlab chiqarilgan SPF YAP ga ega GO to‘plamini qo‘llash uchun ruxsat berilgan agrokimyoviy moddalar

to‘plamini kiritish, olma mevaho‘ri kapalaklarining uchish vaqti, zichligi haqida signal vaqtlarini belgilash orqali himoya vositalari va usullarini tanlash zarur deb hisoblaymiz.

ADABIYOTLAR:

1. Дубравина, И.В. Фенотипические особенности перспективных сортов яблони в условиях предгорной зоны садоводства Краснодарского края / И.В. Дубравина, И.С. Чепинога // Научный журнал КубГАУ. – 2011. – №66(02). – С. 31–35.
2. Абборов Ш., Султонов К., Нормуратов И. «Ўзбекистонда замонавий интенсив олма боғлари». Тошкент: Бактрия пресс, 2016. – б. 5-132
3. Василев В. П., Лившиц И. З. Вредители плодовых культур. — М.: Колос, 1984. — 399 с.
4. Яхонтов В.В. Вредители сельскохозяйственных растений и продуктов Средней Азии и борьба с ними. — Ташкент: Госиздат Р Уз, 1963. — 661 с.
5. Великан В. С., Определитель вредных и полезных насекомых и клещей плодовых и ягодных культур в СССР. / В. С. Великан, А. М. Гегечкори, В. Б. Голу: Сост.
6. Кузнецов В. И. Листовертки. / Насекомые и клещи — вредители сельскохозяйственных культур. Т. 3, ч. 1. Чешуекрылые. СПб.: Наука, 1994. S.51—234.
7. Методические указания по испытанию инсектицидов, акарицидов, БАВ и фунгицидов /Отв.ред. Ходжаев Ш.Т./ - Ташкент: «КОНИ-NUR»МЧЖ, 2004. — 103 с. (узб.).
8. Плодожорка // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.
9. Ильинский, А.А. Фенологический календарь работ в плодовых садах / А.А. Ильинский, Б.М. Литвинов, М.Н. Родигин. — Харьков: Кн. изд-во, 1963. — 40 с.
10. Ҳасанов Б.А., Очилов Р.О., Холмуродов Э.А., Гулмуродов Р.А. «Мевали ва ёнғоқ мевали дарахтлар, цитрус, резавор мевали буталар ҳамда ток касалликлари ва уларга қарши кураш». — Тошкент: 2010. — б. 182-205.
11. Maxmudova Sh., M.Abzalova. Olma mevaho‘ri (Carpocapsa (Cydia) pomonella L.) ga qarshi kurash chora tadbirlari. Academic research in educational sciences 2022.

UO‘T: 635.4.632.7.512.934.1.

UKROP O‘SIMLIGIDA UCHRAYDIGAN ZARARKUNANDALAR VA ULARNING BIOLOGIYASI

Xo‘jayev Mansur Mustaf o‘g‘li, kichik ilmiy xodim,
Jo‘rayev Bahridin Xushbaqovich, katta ilmiy xodim,
Umarxonov Ulug‘bek Masumxanovich, laborant,
O‘simliklar karantini va himoyasi ITI Surxondaryo filiali.

Annotatsiya. Ushbu maqolada Surxondaryo viloyatining tuproq va iqlim sharoiti bir biridan farq qiluvchi shimoliy va janubiy hududlarida ukrop o‘simligida uchraydigan zararkunandalar o‘rganilgan va ularning biologiyasi tavsiflangan.

Kalit so‘zlar: ukrop, zararkunanda, g‘o‘za qandala, beda qandala, oqqanot, simqurt, kuzgi tunlam.

Аннотация. В данной статье изучены вредители, встречающиеся в растениях укропа в северных и южных районах Сурхандарьинской области, где почвенно-климатические условия отличаются друг от друга, и описана их биология.

Ключевые слова: укроп, вредитель, хлопковой клоп, люцерновой клоп, белокрылка, черный жук, озимой совка.

Abstract. In this article, the pests that occur in the dill plant in the northern and southern regions of Surkhondaryo region, where the soil and climate conditions are different from each other, are studied and their biology is described.

Keywords: dill, pest, cotton bug, alfalfa bug, whitefly, black beetle, winter moth.

Kirish. Bugungi kunda respublikamizda yerdan unumli foydalanib mo‘l hosil olish, mahsulotni yetishtirish va mamlakatimizda eksport salohiyatini oshirishda bir qancha ilmiy amaliy ishlar qilinib kelmoqda. Shuningdek, Surxondaryo viloyati tuproq iqlim sharoiti qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish uchun qulay bo‘lib, mavsumda ikki hatto uch marta hosil olish va aholini uzluksiz oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlash imkonini beradi. Viloyatda har yili g‘alladan bo‘shagan asosiy maydonlarda, aholi tomargalari va dehqon xo‘jaliklarida 9,5 ming gektardan oshiq maydonga to‘qsonbosti ekin sifatida ukrop o‘simligi yetishtirilmoqda. Ukrop insonlar tomonidan qayta ishlanmasdan sarhil xolda iste‘mol qilinishi ushbu o‘simlikni zararkunandalardan himoya qilishda ehtiyotkorlik bilan yondashish va uyg‘unlashgan himoya qilish usullaridan mohirona foydalanishni talab qiladi.

Ukropdan yuqori hosil va sifatli mahsulot yetishtirish bugungi kunning eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

Ukrop o‘simligida bir nechta turdagi zararkunandalar uchrab zarar berishi kuzatilmoqda.

Jumladan: G‘o‘za qandalasi ukrop o‘simligining gullash fazasida ya‘ni zarari oqibatida ukrop urug‘lari puch bo‘lishiga olib keladi. Tamaki tripsi tamaki, piyoz, karam, ko‘kat va gullarga kuchli shkast yetkazadi. Beda qandalasi boshqa qandalaga nisbatan yirik xasharot bo‘lib, u miridlarga xos cho‘ziq shaklga ega, yetuk zotining bo‘yi 7,2-10,0 mm lichenkalari esa, 5 ta yoshni boshdan kechirib kattaligi 1,5 mm dan 5,5 mm gacha yetadi [2].

Kuzgi tunlam sug‘oriladigan paxtachilik tumanlarida keng tarqalgan zararkunandalardan biridir. Uning qurtlari 34 ta o‘simliklar oilasiga mansub bo‘lgan yuzlab ekinlarga zarar

Surxondaryo viloyati sharoitida ukrop o'simligida uchraydigan zararkunandalar tur tarkibi

№	Zararkunanda nomi	Tur nomi	Oilasi	Turkumi	Termiz tumani	Sariosiyo tumani
1	G'o'za qandalasi	<i>Creontiades Pallidus Rambur</i>	Miridae	Hemiptera	+	+
2	Dala qandalasi	<i>Lygus pratensis L</i>	Miridae	Hemiptera	-	+
3	Beda qandalasi	<i>Adelphocoris Lineolatus Goeze</i>	Miridae	Hemiptera	+	+
4	Tamaki tripsi	<i>Thrips tabaci Lind</i>	Thripidae	Thysanoptera	++	++
5	Oqqanot	<i>Bemisia tabaci Gen</i>	Aleyrodidae	Homoptera	++	+++
6	Kuzgi tunlam	<i>Agrotis segetum Den. Et Schiff</i>	Noctuidae	Coleoptera	+	+
7	Simqurt	<i>Agrotis nadari Buyss</i>	Noctuidae	Coleoptera	++	+

Izoh: Zararlash darajasi - (+++) ko'p, (++) o'rtacha, (+) kam

yetkazadi [2].

Simqurtlar ko'proq zich fizikaviy xususiyatga ega og'ir tuproqlarda uchrab, 2-3 yil hayot kechiradi. Bu davr ichida turli xil organik qoldiqlar bilan bir qatorda o'simlik ildizlarini (ayniqsa ko'chatlik davrida) hamda keyinchalik poyasini ost tomonidan kemirib, qirib shikastlaydi [2].

Tadqiqot uslublari: Tadqiqotlarni bajarishda Sh.T. Xo'jaev [2], Bey-Bienko G.Ya[1]. larning ilmiy manbalaridan foydalanildi. Kuzatuv jarayonida amalga oshirilgan barcha agrotexnik tadbirlar ham hisobga olinib borildi.

Tadqiqot natijalari: Tadqiqot marshrut kuzatuv asosida viloyatning Termiz (Janubiy) va Sariosiyo (Shimoliy) tumanlaridagi ukrop ekilgan maydonlarda olib borildi. Mavsum mobaynida olingan yakuniy natijalar jadvalda keltirildi.

Surxondaryo mintaqasida to'qsonbosti ekin sifatida ekilayotgan ukrop o'simligida uchraydigan zararkunandalar tur tarkibi. Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki Hemiptera turkumining Miridae oilasiga mansub *Creontiades Pallidus Rambur* turi mintaqamizning janubiy zonasida shimoliy zonasida kam sonda tarqalganligi qayd etildi. Ushbu oilaga kiruvchi

Lygus pratensis L (dala qandalasi) Termiz tumanida uchramadi, Sariosiyo tumanida kam uchrashi va *Adelphocoris Lineolatus Goeze* (beda qandalasi) turlari esa kam nisbatda uchraganligi aniqlandi [3].

Shuningdek, Coleoptera turkumi Noctuidae oilasiga mansub *Agrotis segetum* Den. Et Schiff (kuzgi tunlam) turi ham ikkala zonada kam uchraganligi kuzatildi.

Simqurt *Agrotis nadari Buyss* turi Sariosiyo tumaniga nisbatan Termiz tumanida ukrop ekilgan maydonlarda ko'proq uchrashi qayd etildi.

Thysanoptera turkumi Thripidae oilasiga mansub *Thrips tabaci* Lind (tamaki trips) turi va Homoptera turkumi Aleyrodidae oilasi *Bemisia tabaci* Gen (oqqanot) turlari esa mintaqaning tuproq va iqlim sharoiti bir-biridan farq qiluvchi shimoliy va janubiy zonalarida, Shimoliy zonada ko'proq nisbatda, ya'ni ko'p tarqalganligi va salmog'i jihatidan boshqa zararkunandalarga nisbatan dominantlik qilganligi aniqlandi. Bu esa ushbu zararkunandalar mintaq miqyosida keng tarqalganligini bildiradi.

Xulosa. Surxondaryo mintaq sharoitida ukrop o'simligida oqqanot va trips zararkunandasi ko'p uchrashi aniqlandi.

ADABIYOTLAR:

1. Bey-Bienko G. Ya. Obshaya entomologiya. 3-ye izd., dop. - M.: Vissh. Shkola, 1980.-416 s.
2. Xo'jaev Sh.T.O Umumiy va qishloq xo'jaligi entomologiyasi hamda uyg'unlashgan himoya qilish tizimining asoslari - Toshkent, 2019.- 75b.
3. Xo'jayev M.M. Magistrlik dissertatsiyasi- 2023 yil.

UO'T: 632.937

BIOLOGIK HIMOYA - ENG USTUVOR USULLARDIR

Ro'zmetov Shoxnazar Tajibaevich,

O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti Xorazm filiali kichik ilmiy xodimi.

Annotatsiya. Biologik himoya usuli – o'z navbatida insonlar salomatligi va tabiatda bioxilma-xillikni saqlashda eng ustuvor usullardan biri bo'lib shakllanmoqda.

Kalit so'zlar: g'o'za, oltinko'z, trixogarmma, brakon, zararkunanda, ko'sak qurti.

Аннотация. Метод биологической защиты, в свою очередь, формируется как один из наиболее приоритетных методов поддержания здоровья человека и биологического разнообразия в природе.

Ключевые слова: желудь, гексакоза, трихограмма, брон, вредитель, щитовка.

Abstract. The biological method of protection is a consistent approach to the protection of human health and nature, based on the biological method of environmental protection.

Keywords: acorn, hexacoose, trichogramma, bron, pest, scabworm.

Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmog'i hisoblanadi. Bu tarmoq mamlakat aholisining oziq-ovqat

mahsulotlariga, qayta ishlash sanoati tarmoqlarining esa xomashyoga bo'lgan talabini qondiradi. Oziq-ovqat mahsulotlarining